

Europa begon men in Italië het eerst wetenschappelijk studie te maken van de nieuwe rechtsbronnen. Daar werd sinds de 12e eeuw in de rechtsschool te Bologna door de zoogenaamde Glossatoren op voorgaan van Irnerius (\pm 1130) een schat van scherpzinnigheid besteed aan den inhoud van het corpus juris. Niet alsof wat zij leverden in den hoogerem zin des woords wetenschap was. Zij bepaalden zich er toe plaats voor plaats uit te leggen, te parafraseeren, toe te lichten en toe te passen door casuïstiek. Maar zoo ontstond dan toch een schat van juridische wijsheid, die door Accursius omstreeks het midden der 13e eeuw tot één geheel werd verenigd en nu onder den naam van glossa ordinaria of glossa „tout court” de rechtsontwikkeling van het privaatrecht in de eerstvolgende eeuwen zou beheerschen. De waarde van een en ander werd nog verhoogd door de Postglossatoren, die tot het verklaren der bronnen wel weinig bijdroegen, maar die op de glosse een bovenbouw van zeer gecompliceerde dialectiek oprichtten, door dien bovenbouw verband brachten met het practisch leven en zoo de receptie in West-Europa van het Romeinsche recht mogelijk maakten.

De Renaissance deed haar invloed ook op de rechtswetenschap gelden en bracht naar haar aard mee, dat de studie zich meer op de bronnen zelf ging terugtrekken. Toch verbond zich met deze zoogenaamde antiquarische richting aanstonds een nieuw element. Hadden de glossatoren zich bepaald tot het uitleggen en verklaren van de plaatsen der Justinianeïsche rechtsbronnen, zooals ze door hun auteurs waren saamgevoegd, thans ging men zoeken naar den onderlingen principiëelen samenhang, vorschte men naar de ten grondslag liggende begrippen, en trachtte op grond dier alzoo gevormde begrippen tot een dogmatisch-systematische constructie van den